

David Chyträus

**ORATIO || DAVIDIS || CHYTRAEJ, CVM || POST REDITVM EX AV-||stria, ad
Chronici lectionem re-||uerteretur.|| IN QVA, DE STATV ECCLE=||siarum hoc
tempore in Graecia, Asia, Vngaria,|| Boêmia etc. narrationes cognitu non ||
inutiles nec iniucundae ex=||ponuntur.||**

Rostock: Lucius, Jakob d.Ä., 1571

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1755327021>

Druck Freier Zugang

UB
Rostock

Ff
3864

Ff. 3864.

87-385

21. 280H

ORATIO
DAVIDIS
CHYTRÆJ, CVM
POST REDITVM EX AV-
stria, ad Chronici lectionem re-
uerteretur.

IN QVA, DE STATV ECCLE-
siarum hoc tempore in Græcia, Asia, Vngaria,
Boëmia &c. narrationes cognitu non
inutiles nec iniucundæ ex-
ponuntur.

RECUSA

ANNO M. D. LXXI.

Jf-3864.

ORATIO
DAVIDIS
CUTTERI
POST REGIUM
Hoc est
IND. DE
ANN. D. 1788

Exc
Bibliotheca
Academica
Rostochiensis

RECEIT
ANN. D. 1788

1085 78

ORATIO.

SVM in longa & diuturna hac pro-
fectione, multa de statu Ecclesia-
rum in uarijs gentibus, in Gracia,
Asia, Aegypto, Vngaria, Boemia
& alijs regionibus, partim ipse co-
ram cognouerim, partim ex hominum fide digno-
rum, nobilium & eruditorum sermonibus, Viennae
et alibi didicerim: existimaui nihil me redeuntem ad
Epitomes Historiae mundi, in qua Ecclesiae conside-
ratio praecipua esse debet, praelectionem aptius: nihil
uobis, qui uerae Ecclesiae membra & ciues patriae
amantissimi estis, iucundius & gratius: nihil ad pi-
am oblectationem & prudentiam alendam utilius,
praefari posse: quam si summa sequens fastigia
rerum, ea, quae de Ecclesiarum praecipue conditio-
ne in illis gentibus, memorabilia & certa percepi,
oratione mea breuiter delibarem.

Mihi quidem in tantis uitae humanae & reli-
gionum confusionibus, & in tanta multitudine ac
potentia hostium Christi, & tristissimis dilacera-
tionibus eorum coetuum, qui de nomine Christi glo-
riantur, pergrata & dulcis etiam consolatio fuit:
Quod Ecclesiam Christi, recte Deum agnoscentem
& celebrantem, & uicturam apud Deum in omni
eternitate, non solum conseruari in mundo omni-
bus temporibus & locis, nec exiguis hisce & angu-
stissi-

ECCLESIAE

stissimis Europæ finibus tantum contineri: sed in media Turcia, in Græcia, Asia, Armenia, Iberia, & intima Africæ regnis latissimis, publico Evangelij Christi & sacramentorum ministerio colligi & propagari, tum antea ex monumentis historiarum publicè editis, tum uerò nunc per autoptas etiam, & oculos testes magna ex parte, edoctus sum.

Scio in peregrinationibus, alios urbium frequentiam, ædificiorum splendorem, formam uestitus nouam, quam ferè solam fatui ex peregrinis regionibus secum referunt, mirari: alios prudentiores, Rerumpublicarum formas, & peritorum hominum sensus ac mores, & historias rerum memorabilium in ijs regionibus bello & pace olim gestarum, studiosè inquirere. At Ecclesiæ Christi ciues, Doctrinam de Deo in singulis regionibus sonantem, formam Ecclesiarum, ritus religionum, studia literarum & artium laudabilium, & piorum ac eruditorum de maximis rebus sententias & iudicia sciscitari & considerare in primis decet.

Fuit igitur meum quoq; in hac profectioe, ad quam non curiositate aliqua, aut libidine propria: usu enim edoctus sum, Domi melius esse: sed summi Magistratus autoritate & uocatione extrusum me esse scitis: præcipuè studium, ut mandatos mihi labores & necessaria uocationis officia Deo iuuantè fideliter facerem, & de statu Ecclesiarum, in illis gentibus & exteris etiam nationibus, multa, ex uiris sapientibus & peritis, sciscitarem. Initio

IN GRÆCIA.

Initio autem, ut proposui de Græcia, postea de Asia, Vngaria & Boëmiæ Ecclesijs dicturus, eterno Deo conditori & custodi Ecclesiæ suæ, toto pectore gratias ago, quòd immensa bonitate & misericordia, Ecclesiam sibi æternam, publica Evangelij uoce, ex genere humano, passim toto orbe terrarum colligit et conseruat. Nam in ipsa GRÆCIA, hodierno die non modo Doctrinam & ritus Christianæ religionis, uerum etiam ordinem & gradus Episcoporum, totamq; politiam & iurisdictionem Ecclesiasticam, sub Turcica tyrannide tolerari & defendi, ex multis fide dignis testibus, qui Constantinopoli, & in Græcia diu uixerunt, cognoui.

Certum est enim, nostro etiam tempore, aliquot Patriarchas, quorum crebra in ueteribus historiæ Ecclesiasticæ & imperij Byzantini scriptoribus mentio fit, ac Byzantium præcipue, omnibus quæ sub imperio Turcico sunt, Ecclesijs Christianis præesse. Omniumq; latissimè patere Byzantini Patriarchæ dicecesin, quæ in Europa, totam Græciam, Mysiam seu Seruiam & Bulgariam, Thraciam, Bualachiam, Moldauiam, Rusiam, Moscouiam, insulas Aegei maris, & Asiam minorem, complectitur. Is Constantinopoli sedem habet, ubi quanquam splendidissima S. Sophiæ filij Dei ædes, & alia ueteres & recens à Solymanno ædificata, Mahometicis blasphemijs possessæ tenentur: tamen

ECCLESIAE IN GRAECIA.

plura quàm uiginti Christianorum templa reliqua sunt. Habet & senatum seu Collegium nobilem & cruditorum sibi adiunctum, cum quo communicatis sententijs ac consilijs, Ecclesias suæ diocesi subiectas, per Archiepiscopos & alios inferioris ordinis Episcopos gubernat: quibus ministeriū doctrinae ac sacramentorum, & rectio disciplinae libera, sed prorsus nulla ciuitatum & oppidorum dominia uel iurisdictio politica concessa est. Vni Archiepiscopo amplissimæ urbis Thessalonicae (quam Salonich hodie uocant) ubi tria tantum templa Turci, Christiani uerò plura quàm triginta tenerent, duodecim adhuc Episcopos esse subiectos: Attico uerò pauciores aliquanto subesse, Graecus quidam Thessalonicensis nobis commemorauit: adiens, se Athenis ante quinquennium, 270 sacerdotes Christianos in publica processione incedentes, simul uidisse. Quod etsi ab aliorum narrationibus, qui planè delectam & extinctam hoc tempore urbem Athenas, & uix paucas piscatorum casas & mapalia hinc inde sparsa extare referunt, planè discrepat: tamen ut quæ uolumus & credimus libenter, ita mihi de ATHENIS, uetustissimo doctrinarum & artium omnium laudatarum domicilio, de cuius cognomine Neptunum & Palladem, ut in his quoq; Baltici lititoris urbibus accidit, contendisse ferunt, plusne maritimis nauigationibus ac mercatura, quàm studijs sapientiæ & doctrinae deberet? studiosè scitanti,

ATHENAE.

sciscitanti, periucundum fuisse fateor, quòd urbem Athenas nostro tempore adhuc superstitem, & quidem Praga Boëmiæ ampliorem esse, & hospitium ac sedem Ecclesiæ Christi mediocrem præbere, Thessalonicensis ille retulit. cuius utpote hominis Græci fidem, etsi Hodoeporico Hugonis Fauolij & aliorum diuersa dicentium sermonibus ipse nequaquam antetulerim, tamen congruere cum ipsius narratione, aliqua ex parte uidentur, quæ in Laonici Chalcondylæ historia legimus, Athenarum urbem post captum Byzantium adhuc amplam & populosam floruisse, & Mahometum II. Imp. Turcicum, quinquennio post captam Constantinopolim, ex Peloponneso subiugata reuertentem, Athenas descessisse, & urbis arcisq; magnificentiam, portuumq; commoditatem, miratum esse.

Tenuerant paulò antè principatum Athenis & Corinthi, multis annis, Acciaioli Florentini, à Reinero, qui, cum prouinciæ Imperij Byzantini à Gallis, Venetis & Italis diriperentur, Atticam & Bœotiam occupauerat, usq; ad Antonium, & Nerium, Quo mortuo, uxor, prætextu filioli ex Nerio suscepti, principatum beneficio Turci retinens, exarsit amore patricij Veneti Palmerij, cuius patri, urbs Nauplium à Venetis commissa erat. Huic, coniugium, & Athenarum ac Bœotiæ ducatum promittit, si coniugem, quam Venetijs nobilissimo ge-

ECCLESIAE IN

nere natam, habebat, quocunq; modo repudiaret.
 Palmerius regni cupiditate accensus, priore coniu-
 ge ueneno sublata, Nerij uxorem ducit, ac pro A-
 thenarum principe se palam gerit. Francus Accia-
 iolus, Nerij ex fratre Antonio nepos, indignitate rei
 motus, & quod principatum à sua familia ad Ve-
 netum transferri ægerrimè ferret, in aula Maho-
 metis Palmerium accusat, eoq; remoto, tutelam legi-
 timi hæredis ex Nerio nati, & urbis Athenarum
 præfecturam, ipse impetrat. Iussu igitur Maho-
 metis, ab Atheniensibus benignè receptus, uxorem
 patruï, Megaris, in carcerem clausam, necat. Ea
 de cæde, cum rursus in aula Turcica, interfecta fi-
 lius, acerbissimè quereretur: Mahometes finem
 nullum disfidiorum & parricidiorum esse in ea
 familia cernens: Omarem Thessaliæ præsidem cum
 exercitu Athenas occupare, & præfectum, addito
 præsidio in arce collocare iubet. Qui nomine Re-
 gio, & amplissimam urbem tranquillam in officio
 retineret, & uicinam Atticam, Bœotiam, Locros &
 Phocidem gubernaret. Francus post aliquot annos
 recuperare urbem conatus, iussu Mahometis, à
 Zogano, Peloponnesi præfecto, occisus est.

Ab eo tempore, urbs Attica, sub Turcarum im-
 perio, mediocri tranquillitate & quiete usa, reli-
 gionem Christianam, qualis antea etiam sub Palæo-
 logis Impp. passim usitata erat, fortasse retinuit:
 sicut

GRÆCIA.

sicut & passim alibi, in tota Græcia, Christiani sparsi sunt. Quibus, cum tributum annuum de singulis capitibus singulos aureos pendunt, & facultates & religio libera relinquuntur.

Sed hoc tristissimum est, quod, ut olim Christiani imperatores, ex singulis Græciæ oppidis, certum numerum liberorum, in quibus egregia indoles præceteris elucebat, delegerunt: quos ad publica officia militiæ togatæ & bellicæ in Aula educari curarunt: ita Turci, occupato Græcorum imperio, idem ius eripiendi patribus familiâs liberos ingenijs eximijs præditos, usurpant: qui ad Turcicæ religionis ritus & ad militiam instituuntur. Verùm tamen hos pecunia redimere à conquistoribus sæpe parentibus licet. Reliqui cum uirtutis specimen in bellis egregium præbent, ad summos dignitatis & honorum gradus euehuntur. Et multos hæc exempla, & gloria militaris, quæ in generosis naturis acerrimus stimulus est, ad Mahometicam religionem inuitant.

Sed Athenas redeo, quæ olim omnis Philosophiæ ac Eloquentiæ, & postea etiam doctrinæ religionis, & omnium optimarum artium domicilium fuerunt. Quæ artes, ante centum annos, in ipsa Italia, primum exilio Græcorum, Theodori Gaze Thessalonicensis, Demetrii Chalcondyle Atheniensis, Georgij Trapezuntij & Marci Musuri Cre-

ECCLESIAE

tenſum, & ante hos Emanuëlis Chryſoloræ, qui in Germania tempore Conſtantienſis concilij obiit, reſtitutæ ſunt.

Nunc uerò, & Athenis, & in reliqua Græcia, planè frigere ſtudia ueteris Philoſophiæ & eruditioris doctrine, & pleroſq; ſacerdotes ac Monachos etiã ueterem linguam Græcam ignorare, imò legibus Episcoporum alicubi, ne quis ueteres poëtas, oratores, Philoſophos, aliòſue ſcriptores Ethnicos legat, prohibitum eſſe audio.

Discunt igitur pleriq; in Scholis, Græcè legere tantum eo conſilio, ut Horologion Græcū, quod Latini Breuiarium nomināt, ſeu Horarias preces, euoluere poſſint, cuius Troparia, Staſes, Contactia, Apolyticia & cæteras preces, eleganti oratione Græca compoſitas, ut noſtri Horas Canonicas, aut Nonnæ Pſalterium, legunt quidem ſed non intelligunt, non ſacerdotes ſolum & Monachi, uerum etiã ex uulgo plurimi, qui bonam religionis partem in harum precum recitatione quotidiana collocant.

Nam & ipſe talcm Horologij ſeu Menologij libellum, diligentiffimè lectum & dæcritum à Cypro quodam, uulgaris ſolummodò linguæ Græcæ (quæ à ueteri non minus, quàm Italica aut Gallica à Latina differt) perito, a triremium fabricæ in armamentario nauali Viennæ præfecto, mihi comparauit. Ex quo, inuocationem & honores ſanctorum, ac imprimis Mariæ uirginis cultum ſuperſtitioſum,

IN GRÆCIA.

tiolum, in Græcia hoc tempore non minus, quam in Regno pontificio, uigere animaduerti.

Et si enim, de ueteris & purioris Ecclesie doctrina & ritibus, aliquanto plus reliquum apud Græcos mansit, ut ex Liturgijs ipsorum, & narrationibus hominum fide dignorum apparet, nullam in eorum Canone, sacrificij corporis & sanguinis Christi pro redemptione uiuorum & mortuorum oblatis, mentionem fieri: sed logicin latrian, hoc est, preces, gratiarum actiones, laudes Dei, & elemosynas in usus pauperum præcipue offerri, ut uerba Canonis sonant: Tua ex tuis tibi offerimus & in omnibus te glorificamus, te benedicimus, tibi gratias agimus & supplicamus Domino Deo nostro: Præterea integrum Sacramentum, seu utramque speciem populo etiam distribui, & Maritos à sacerdotio non arceri &c. Tamen alioquin omnia non minus quam apud Pontificios superstitionum plena esse intelligo.

Tota uulgi & sacerdotum pietas fere in cultu Mariæ uirginis & imaginum (quas tamen non sculptas, sed pictas solummodo habent) posita est. Nec tantum intercessione & precibus, uerum etiam meritis & auxilijs sanctorum confidunt. Ac tetræ & idolatricæ inuocationis, non modò exempla, in eorum Templis, quotidie conspiciuntur, uerum etiã formula, in illis ipsis precibus Horologij Græcorum solennibus, in singulis Horis præscriptæ sunt: ut in
Mesony

RELIGIO

Mefonyctico : Te expugnabilem murum , & munimentum salutis, Dei genitrix Virgo, oramus, inimicorum consilia disipa , populi tui tristitiam in gaudium uerte, urbem tuam muni, cum rege simul pugna, pro pace mundi intercede, quia tu es Dei genitrix spes nostra. In Matutinis, Patrona timenda, & Virgo intemerata, ne contemne bona preces nostras, gloriosa Dei genitrix, stabili orthodoxorum Republicam, serua quos iussisti imperare, et da illis de caelo uictoriam, quia peperisti DEVM, sola benedicta. Et usitatissima in Troparijs, quæ singuli é somno mane surgentes recitare iubentur, conclusio est: Sanctus es DEVS, propter Dei genitricem miserere nostri.

Quanta uerò superstitione, non sanctos modò in caelis uiuentes , uerum etiam imagines ipsas colant & adorent, una hæc, omnium Græcorum ore decantata, precandi formula ostendit : DEI genitrix, omnium regina, orthodoxorum gloria, hereticorum fastum et faciem confunde, non adorantium neq; colentium, tota sancta, uenerandam imaginem tuam.

De Iustificatione, Basilij sententiam plerosq; in ore habere, intelligo: quæ in Homilia de Pœnitentia extat , eadem pagina, ubi de filio prodigo celebrem illam uocem edit: Tantum uelis, & DEVS præoccurrit. Quid iustum est apud iustum Deum? paucorum meminisse, aut multorum obliuisci?

GRÆCORVM.

sci? Appendantur lances, et qua mensura mensi fuerimus, remetitur nobis. Si plura peccata erunt, iniustus erit. Sin plura bona opera, iustus sit. Quæ uox, doctrinam de fide in solius CHRISTI, pro nobis passi & resuscitati iusticia acquiescente, abolens, & ad desperationem miseræ conscientias adigens, ostendit, legalibus & philosophicis opinionibus, doctrinam Euangelij propriam de gratuita remissione peccatorum, & iusticia fidei, statuentis, se propter unam & solam filij Dei Mediatoris intercessionem & meritum, à Deo recipi & saluari, apud eos obscuratam esse. Et in uniuersum à Scholasticæ Theologiæ sententijs, plerosq; hac ætate non abhorrere, inde apparet, quòd Thomæ Aquinatis scripti, & summam præcipuè, in Græcum sermonem conuersam, magna cum subtilitatis & acuminis dissertationum illius admiratione, studiosè legunt.

Intelligo & opiniones de applicatione sacrificij Missæ pro uiuis & defunctis passim inoleuisse, & pecunia Missas emi, & Basilij liturgiam duobus aureis, Chrysostomi uerò paucis denarijs redimi.

Multo autem purior & splendidior cæteris est Basilij CANON, illustri oratione, pro omnibus beneficijs, inde usq; ab exordio mundi Ecclesiæ collatis, ac in primis pro Redemptione generis humani, per filium Dei pro nobis natum, passum, mortuum & resuscitatum facta, gratias DEO agens,

LITURGIA

agens, & uerba institutionis Cœnæ, quam ad-
 mnes in suorum beneficiorum esse uoluit, recitans
 & propositis muneribus panis & uini à populo
 oblati, petens, ut hæc antitypa corporis & san-
 guinis Christi à Deo consecrentur, ac ut partici-
 pantes dignè accipiant, & misericordiam & gra-
 tiarum coram DEO in cœtu omnium sanctorum
 Patrum, Prophetarum, Apostolorum, Mariæ uir-
 ginis, Iohannis Baptiste, &c. inueniant. Deinde
 sacrificium precum offerens, pro Ecclesia Catho-
 lica, pro ijs, qui obtulerunt eleëmofynas, pro Impe-
 ratore, pro omni populo, pro Repub. pro Archie-
 piscopo, & omnib; ministris Ecclesiæ, pro sæcundis
 tempestatibus, pro extirpatione hæresium & schis-
 matum, deniq; ut omnes, uno corde & ore, Deum
 Patrem, Filium & Spiritum sanctum, in omni æ-
 ternitate celebrent. Hac solenni precatione finita
 & præmissis litanij, ac precatione Dominica,
 OMNES communicant, & dum reliqui panes ac
 eleëmofynæ à populo oblatæ in sacrarium deferun-
 tur, gratias Deo solennibus uerbis Diaconus & po-
 pulus agunt. Nec ulla omnino offerendi in hac li-
 urgia corporis & sanguinis Christi, multo minus
 redimendi hoc opere uiuos & mortuos, aut pro
 alijs applicandi, mentio fit.

Chrysostomi uerò Liturgiæ, etsi crebrius obla-
 tionis meminere: tamen non de propitiatorio, aut
 Ceremo-

GRÆCORVM.

ceremoniali corporis & sanguinis Christi, sed de Eucharistico precum et laudum ac eleēmosynarum sacrificio præcipuè loquuntur: Offerimus tibi rationalem hunc & incruentum cultum, & inuocamus & supplicamus &c. Offerimus tibi pro Patriarchis, Prophetis, Apostolis, Euangelistis, pro uirgine Maria &c. Etiam offerimus tibi hunc rationalem cultum, pro orbeterrarum, pro sancta Ecclesia, pro nostris Regibus, & exercitu illorum &c. sicut Tertullianus ad Scapulam inquit: Sacrificamus pro salute Imperatoris, DEO nostro & ipsius, quomodo præcipit Deus, pura prece.

Extant autem aliquot formæ Missarum Chrysostomi diſsimiles: Græca ab Erasmo conuersa & alia ante annos 400. Constantinopoli sub Emanoële Comneno, Caliohannis filio Imp. à Leone Tusco diuulgata, quæ in Canone, logicin latrian pro fideliter dormientibus, pro patribus & auis nostris, interuenientibus patriarchis, Prophetis, & omnibus sanctis offert: et precationibus, alibi nomen Chrysostomi additum habet. Vnde cætera non omnia eidem authori adscribenda esse facile aliquis ratiocinetur. Dissentit etiam ab his formis, ea, quam Ambrosius Pelargus conuertit, qui aliam adhuc in Bibliotheca pontificia, ab omnibus his discrepantem, extare testatur. Quæ uarietas Liturgiarum, falso

LITURGIA

eas Chrysoſtomo tribui, & haud dubie eius etate multò puriorem ac ſinceriorem adhuc Liturgiæ formam fuiſſe, manifeſtè demonſtrat. Nam & Dionyſius, quem Areopagiten uocant, quemq; non multis annis Chryſoſtomi etatem anteeſſiſſe, Eraſmus etiã coniectat, cùm diligentiffimè omnes ſuo tempore ritus in Eccleſia uſitatos recitat, nullam prorsus oblationis aut ſacrificij pro mortuis mentionem facit. Recentiores etiã formæ, etſi mortuorum animas in requie & luce uultus diuini collocari petunt: tamen oblationem pro Animabus ex igne purgatorio liberandis nullam faciunt. Et quanquam tria loca diſcedentium ex hac uita Græci diſcernunt: Eorum enim, qui pie uixerunt, & in Domino mortui ſunt, animas beatas rectà in cœlum transferri: Impiorum uerò, qui ſine pœnitentia obierunt, rectà ad inferos detrudi docent: Eos autem, qui in fine uitæ primum ad Deum conuerſi ſunt, alio in loco, mediã conditione inter beatos & damnatos, collocant: unde eos eleëmofynis & precationibus uiuorum liberari ſentiunt: Tamen hunc locum, IGNEM Purgatorium non apellant.

In Baptiſmo tertiam perſonam in pronuntiatione uerborum uſurpant: Baptizetur ſeruus Chriſti, in nomine patris & filij & Spiritus ſancti: & totum hominem in aquam immergunt. Maritis ſacerdotio fungi concedunt, ſed monogamis duntaxat.

Digamus

GRÆCORVM.

Digamos enim, iuxta Canonum præscriptum ab officio suspendunt. Coniugium uerò intra septimum consanguinitatis & affinitatis gradum, & in secundo genere affinitatis intra quartum, in tertio, intra secundum gradum contrahere legibus interdictum est. Cuius uetustæ prohibitionis etiam in c. Nullum, 35. q. 3. indicia extant.

Sed hæc de doctrina & ritibus Ecclesiarum in Græcia dixisse sufficiat. Nam de processione Spiritus sancti, de pane azymo, de momento consecrationis, de Romani pontificis primatu quem Græci non agnoscunt, & de cæteris, quæ in Synodo Ferrariensi & Florentina, inue 130. annos disputata, singuli in actis Conciliorum legere possunt, nihil in hac temporis angustia differi à me, ad alia properante, hoc loco commodè potest.

IN ASIA uerò, multò quàm in Græcia tristior uastitas, per Saracenos & Turcos facta est, qui non solum Ecclesias & Scholas, uerum etiam urbium florentissimarum, quæ hospitia Ecclesijs & doctrinæ studijs olim præbuerunt, ædificia deleuerunt. Niceam, ubi Symbolum fidei nostræ, quod Nicenum appellamus, conditum est, & uicinam ei Nicomediam, & Cæsaream, D. Basilij Episcopi doctrina & eloquentia illustratam, & Antiochiam Syriæ, ubi Christiani primum nominari cœperunt, aliasque urbes plurimas, quæ olim populosissimæ, & doctrina religionis ac potentia celeberrimæ fuerunt,

B

fuerunt,

ECCLESIAE IN

fuertunt, nunc cadauera urbium, & ruder a, ueteris
 magnificentiae & amplitudinis uestigia tantum o-
 stendere intelligo. Passim tamen inter multitudinem
 Mahometicam, Ecclesiae Christianae, (ut in uinde-
 mia non ubere, unus & alter botrus,) sed dogma-
 tum & rituum dissimilitudine, & uarietate quadam
 differentes, & sectis dissectae passim, in toto Oriente
 reliquae sunt. Ex quibus, Syri, & Georgiani uete-
 rem Iberiam & Albaniam incolentes: quos ad bo-
 ream Caucasus: ad occasum Colchi (Mengrellios
 hodie nominant, Trapezuntinis finibus propinquos)
 ab ortu, Mare Cassium: à meridie, Armeni am-
 biunt: in octodecim Episcopatus, qui uni Catholico-
 seu Patriarchae parent, distributi, Graecorum do-
 ctinam & ceremonias in uniuersum sequuntur, ac
 Syri, Liturgiae suae authorem D. Basilium laudant.
 Sed sanctorum commemoratio, in quorum interces-
 sione latere & per eos ad Deum accedere cupiunt,
 aliquanto impudentior, & oratio pro mortuis pro-
 lixior est, nec tamen ulla sacrificij corporis & san-
 guinis Christi pro defunctis ex purgatorio libe-
 randis mentio fit.

Armeniorum, qui à finibus Cappadociae & Ci-
 liciae, in qua Terrassa S. Pauli patria, Tarsus olim
 appellata, hodie floret, usq; ad Iberiam, Mare Ca-
 spium, Mediam & Assyriam longissima terrarum
 spacia occupant: Religio & Ritus, nostris etiam
 hominibus

ARMENIA.

hominibus, qui Vilnae in Lithuania, aut Leopoli
 Russiae, ubi templa Armeni propria habent, nego-
 ciationem exercent, non ignoti sunt. Hi quoq;
 Ecclesijs suis proprium Patriarcham Christianum,
 quem Catholicon nominant, praefectum habent:
 nec in sacris alia quam ipsis uernacula & uulgo
 nota lingua utuntur. Quem morem Ruthenos, ac
 Moscouitas, & Moldauos, aliasq; gentes, By-
 zantino Patriarchae subiectas, & alias in Oriente
 & in Africa Ecclesias Christianas, hodie etiam
 seruare scimus. Vbiq; autem extat forma Litu-
 rgiae Armeniorum, in qua, etsi multa cum Christi
 institutione & nostris ritibus congruunt: omnibus
 enim integrum sacramentum distribuitur: nec ulla,
 sine distributione Sacramenti, Missa celebratur:
 nec sacerdotes mariti ab administratione sacri ar-
 ceantur: tamen inuocationis & intercessionis san-
 ctorum, & oblationis Sacramenti pro alijs, ex-
 pressior & prolixior, quam in ueteribus Graeco-
 rum Liturgijs mentio fit. Et in Symbolo, uerba
 quaedam, nec Graecis nec Latinis usitata, sed tamen
 pie sententiam Symboli declarantia, intexunt. Et
 Formula uerborum, quibus sacerdos communicans
 utitur, ceteris dissimilis est.

Passim etiam in Syria & Perside, ac toto Oriente,
 Nestorianorum Ecclesiae, uni Patriarchae, quem
 Iacelichum appellant, obediens, sparsae sunt. Et

ECCLESIAE

ad montem Libanum, Syri Maronite, quos olim Monothelitas, nunc solos ferè in Asia Latina Ecclesiae conformes esse referunt.

Multò autem latius, in Asia & Africa, Iacobite propagantur, à Iacobo Syro nomen ducentes, qui circa annum Christi 550. singulari acumme ingenij, & eloquentia excellenti, pro Eutychis & Monothelitarum doctrina, de unica post unionem in Christo natura acerrimè propugnauit. Verùm Patriarcha Antiochenus, qui Ecclesijs in Syria & reliquo Oriente olim praesuit, nunc in solitudinem ferè redacta Antiochia, nec ullo Christianorum templo ibi reliquo, in urbe Damasco, ad S. Mariae aedem, nostra aetate habitare dicitur. Summum enim & augustissimum S. Iohannis Baptistae templum, Turci anno 1516. Syria Aegyptioq; subacta, & ante hos Saraceni, occuparunt.

Ierosolymitano Patriarchae, qui hoc tempore praest, Germano nomen esse, ac in ipsa urbe Ierosolyma, circiter decem Christianorum templa superesse audio. Cathedrale ad S. sepulchrum, cui Patriarchae sedes contigua est, circa quod, singularum ferè Christianarum gentium aliqui sacerdotes aut Monachi habitant, qui suis aduenientibus patrio ritu rem diuinam faciant. His ante 53. annos, Selymus Imperat. Turcicus, Campsone Syriae ac Aegypti Rege ad Singam caeso, & cum exercitu ex urbe Damasco per Ierosolymam in Aegyptum profici-

IEROSOLYMIS.

proficiens, clementissimè conseruatis munera etiã
am, ut uiris probis & religiosis benignè largitus
est. Verùm clauis Templi custodiunt Turci, qui à
singulis peregrinis sepulchrum Domini ingressuris
quinq; ducatos exigunt. Alterum est sanctæ Re-
surrectionis & S. saluatoris templum, quod Ar-
meni tenent. S. Michaelis, quod à Monachis Geor-
gianis incolitur. S. Iacobi, S. Teclæ, Iohannis Ba-
ptistæ, Georgij, Demetrii, Catharinæ, & radicibus
montis Sionis contiguum, quod Latini Monachi, fa-
milie Franciscanæ, possident.

Gazam urbem amplam & populosam, uni
adhuc Ecclesiæ Christianæ hospitium præbere, il-
liusq; Episcopum se à cognato suo Patriarcha Ier-
osolymæ electum esse, Thessalonicensis ille Michael
Libadarius, cuius paulò antè mentionem feci, nar-
rabat. Et in oppido BETHLEHEM, quindecim
domus Arabum & totidem Christianorum Iacobi-
tarum hoc tempore conspici, & ab his templum
Christianum, eo in loco, ubi Maria uirgo Chri-
stum peperisset, adhuc teneri, addebat.

Præcipuè autem in Aegypto & contiguis Aeg-
ypto amplissimis Aethiopiæ regnis, Christiani
Iacobitæ, longè lateq; propagati sunt: Qui Euty-
chis & Dioscori Alexandrini doctrinam de Chri-
sto, ex duabus naturis, non in duabus naturis sub-
sistente, à Iacobo Syro & Iohanne Philopono, cir-
ca annum Christi 550. acerrimè defensam, sequun-
tur.

ECCLESIAE IN

tur. Hi infantes primùm circumcisos baptizant, & cum scriptum sit, Christum Spiritu sancto & igni baptizatum esse, candenti ferro signum crucis, frontibus aut genis baptizatorum inurunt. Ac in urbe Alexandria, quæ Patriarchæ Aegyptij domicilium, studijs doctrinæ, populi frequentia, Ecclesiarum multitudine florentissimum olim fuit: nunc veteris amplitudinis ruinas ostendit: tria tantùm templa Christianorum reliqua sunt, quorum duo, ad S. Marcum, & S. Michaëlem, Iacobita: tertium ad S. Sabam, Calogeri, hoc est, boni & sancti Monachi Græci inhabitant. Præterea in curijs mercatorum Catalana, Genuensi, Veneta, singuli sacrificuli Missas quotidè in ædium illarum sacellis celebrantes, tolerantur.

Alcaira uerò, quæ omnium totius orbis terrarum amplissima & populosissima urbs esse, & circiter duodecies mille templa, Mahometica religioni dicata, continere dicitur: Alexandrinum Patriarcham hoc tempore habitare, & tribus solummodò Ecclesijs, ad S. Mariæ, ubi cum Christo infante, Herodis scuitiem effugiens, hospitio Amphrodisifusa, latuit: ad S. Nicolai, ubi ipse Patriarcha domicilium habeat, & ad S. Georgij præesse: Græcus ille referebat. Fuit autem auorum adhuc memoria, antequam Selymus Turcorum Imp. Mamaluchis deletis Aegyptum anno Christi 1517. occupauit, Baptismus in tota ferè Aegypto inter Ma-

ter Mamaluchos uſitatus, qui etſi non uera pietatis ſtudio & amore ſalutis aeternae, ſed ut ſuccedere in dignitatibus & officijs parentum liberi poſſent, baptizari eos à Chriſtianiſ sacerdotib. curabant: (Legenim conſtitutum fuit, ne præter Mamaluchos, quiſi fide Chriſtiana primũ imbuti, deinde eam abieciſſent, quiſquam ad honores et præfecturas admitteretur) Tamen hac ipſa occaſione multos infantẽs baptizatos magnã Eccleſiæ Chriſti partem fuiſſe, non dubiũ eſt.

Vltra Aegyptum & Syenen, quam hodie Guage-ram incolæ appellant, Tropico Canceri ſubditam, in latiffimis Aethiopum regnis, æquinoctiali ſubie-tis, paſſim Eccleſiæ Chriſtiana florent, Quarum fundamenta primũ ab Eunucho Candaces Reginae Aethiopum, quem Philippus baptizauit, & à Mat-thæo & Bartholomæo Apoſtoliſ, iacta eſſe, ipſi earum Doctores teſtantur.

Maximum autem in ea Africa parte Imperium, quadraginta & amplius regna minora complectens tenet potentiſſimus Monarcha, quem incolæ Belulgi-an: noſtri corrupta uoce, Pretegian, uel Prieſter Io-hann appellant. Qui ex profeſſo religionem Chriſtianaſ colit, & patrum noſtrorum memoria, ad Sixtum VIII. & Clementem VII. legatos miſit, qui de ipſius pietate & amore Religionis & Eccleſia-rum, Chriſti doctrinam in Europa proſitentium, & ſtudio amicitiae & coniunctionis cum ipſis tuendaſ prolixè teſtati ſunt: ac multa, noſtros homines, non

ECCLESIAE IN

solum de Pretegiannis Aula, copijs, apparatu belli-
 co, rebusq; gestis, & illarum gentium moribus, ue-
 rum etiam de Ecclesiarum conditione, & sacrorum
 ritibus docuerunt, quos cum nostris magna ex parte
 congruere, ex editis etiam Liturgiarum formis, in
 Aethiopia usitatis, tum ea, quam Canonem uni-
 uersalem nominant, tum altera, quam Petrus A-
 liares, in Legationis suae commentarijs descripsit,
 cognoscere singulis licet. Nam & Epistolam, &
 Euangelion, & uerba Consecrationis, sine Eleua-
 tione, lingua populo nota retinent, & omnibus, qui
 sunt in Ecclesia, sacramentum sub utraq; specie
 sacerdotes monogami distribuunt. His, in toto Prae-
 tegiannis Imperio, unus Patriarcha praest. Qui
 inter caeteras suae gubernationis curas, multos suae
 gentis homines, quos in uniuersum Abbasinos no-
 stri appellant, Ierosolymis assidue alit, & quotan-
 nis impenso uiatico aliquos eo mitat, qui de rebus
 Christianis certo explorata & cognita in patriam
 referant. Hi Romam religionis causa interdum
 expatiantur, ubi in Vaticano proprium cum domo
 delubrum habent, ac patrio ritu sacra celebrant,
 Cum his Praetegiannis subditus se Ierosolymis lin-
 gua Saracenicā locutus esse, ac quae nunc recito, cum
 Sabellici etiam & Iouij historiae scriptorum nar-
 rationibus congruentia, coram se ex eorum sermo-
 nibus cognouisse, quidam fide digni nobis expo-
 suerunt.

Sed

AFRICA.

Sed plura de Africanis Ecclesijs, ac de Mahometica etiam blasphemia dogmatis & ritibus, quæ totum litus Africa à Pelusio usq; ad columnas Herculis, & Fesam, Mahometicæ Academiæ sedem, Sale fl. impositam, Nicolai Clenardi etiam, qui literas Arabicas anno Christi 1540. ibi didicit, Epistolis celebratam: & totum fere Orientem, Turcico ac Persico Imperio subiectum occupavit: ex publicis Historijs, & Alcorano ipso, ac refutationibus Basileæ coniunctim editis, studiosi cognoscunt. Quos, si dissimilitudine editionum Alcorani offendentur, illud moneo, quod ex Iacobo Palologo Græco, Pragæ didici, libros unde ille translate sint, non ipsum Alcorani contextum, rhythmis Arabicis constantem, sed paraphrases Alcorani, maiori uerborum copia, à diuersis interpretibus institutis, continuisse.

Nunc in PANNONIAM, unde paulò antè in Græciam & Asiam digressi sumus, redeo. Quæ Regis Matthiæ temporibus adhuc, florentissimum orbis Christiani Regnum, a monte Cecio ferè ad Pontum Euxinum pertinens, in septuaginta duos comitatus diuisa, triginta duas Episcoporum Christianorum sedes complexa est. Nunc, tota ferè inferiore Pannonia inter Arabonem & Sauum, quæ plurimos Imperatores Christianos & alios, Valentianum, Gratianum, & ante hos Constantium Chlorum, Constantini Magni patrem, Iouia-

ECCLESIAE

num, Aurelianum, Probum, Decium &c. olim genuit: horribiliter per Turcas uastata, & in solitudinem serè redacta: & Mysia superiore ac inferiore, & Illyrici parte (in qua oppidi Sdrigno, D. Hieronymi ortu celebrati, nomen & uestigia adhuc extare audio) & trans Danubium, maxima Daciae parte, auulsa: angustis sanè & passim interruptis finibus continetur. Et tamen in his ipsis Regni Pan-
 nonici ruinis, aeternam sibi Ecclesiam Deus, per ministerium purae Euangelij doctrinae & Sacramentorum, colligit, non in ea tantum parte, quae nostro Imperatori Maximiliano pareat, ab ostio Morauae ad longissima montis Carpathi iuga, in Transyl-
 uaniam usq; porrecta: & trans Danubium circa fluiuium Arabonem, (quae S. Martini patria fuit, cuius eponymon montem, Arce & sepultura S. Stephani primi Vngariae Regis Christiani insignem, ex ciuitate Raba, quae nostro tempore Imperij Christiani & Turcici limes est, & à fortissimo heroë, Eccio Comite à Salma defenditur, & Euangelici pastoris uoce de DEO, & aeterna salute eruditur: conspeximus) & circa Pisonis lacum, uberrimis agris, nobilibus uincis, oppidorum frequentia, & uctustissima ac Regia urbe Odeburgo illustrem: Verum etiam in ipsa urbe Buda, duobus Christianis concionatoribus pontificio & Lutheran-
 no, locum in publico Templo à Turcis concessum esse, ex multis fide dignis audiui.

Sunt

VNGARIA.

Sunt autem in citeriore hac Vngariæ parte, monti Carpatho finitima, multæ Ecclesiæ, puritatis doctrinæ, disciplina seueritate, populi in ornando ministerio frequentia, assiduitate, reuerentia, & rituum grauitate, Dei beneficio florentes, & in Domino nobis coniunctæ, præcipuè in urbibus metallicis, & in Cepusiensi tractu, & Transyluania parte præcipua, quam Saxones incolunt: in qua, Ecclesiæ & Scholæ eruditissimi uiri Iohannis Honteri Coronensis, (cuius Cosmographicos libellos carmine scriptos, & elegantibus Tabellis Geographicis ornatos, sæpe uobis commendauimus) pietate, doctrina & sapientia præclare constituta, & postea Valentini Vegneri, cuius Catechesis, Græco sermone, piè, grauitè & copiose scripta extat, eruditione & fide illustratæ sunt. Etsi autem nunc Blandratæ & furiarum cum eo conspirantium blasphemis, Ariana certamina renouantibus, non leuiter Ecclesiæ Transyluanicæ perturbantur: tamen in uera & orthodoxa doctrina Deo iuuante firmæ & stabiles permanent, ac Doctores pietate, doctrina, constantia & zelo singulari lupos ab ouilibus suis arcentes, benigne & constanter fouent.

Pro hac immensa Dei bonitate & clementia, quòd ruentibus Regnis & furentibus hereticis, hereditatem filio suo aeternam seruat: sicut in diluuiò, cum ædificia omnia aquis obruta essent, tamen Arcam, quæ Noham & Dei Ecclesiam uehebat, in columen

ECCLESIAE IN

columen conseruauit : toto pectore ipsi gratias ageamus.

IN BOEMIA, quam bis in hoc itinere peragravi, Ecclesiae duabus hoc tempore appellationibus praecipuis notari solent. Aliae enim, Pontificia omnia sine ulla exceptione, retinentes, SVBVNA: Aliae, Iohannis Husi doctrinam secutae, & Basiliensis Synodi tempore pontificijs rursum coniunctae, & permissu pontificis in caena sacra populo quoque calicem distribuentes, uerum in doctrina & ritibus ceteris fere omnibus, pontificijs conformes, SVB VTRAQUE nominantur. Ab utrisque sciuncti & uelut catharmata & peripsmata excommunicati sunt Fratres, quos Waldenses & Picardos uulgo appellant, qui se ueros & constantes ac germanos Iohannis Husi discipulos, & doctrina ab ipso acceptae, fidos custodes esse, profitentur: Extant autem, Confessio fidei, & Apologia doctrinae Fratrum, publice editae. Et cum duobus Ecclesiae eorum praepositis, ego & collega meus, de singulis Christianae religionis partibus, ordine collocuti sumus, ac tum ex scriptis editis, tum uua eorum uoce comperimus, eos, de omnibus doctrinae Articulis, eandem sententiam, cum fundamento Prophetarum & Apostolorum congruentem, quam & nostra Ecclesia, una uoce & uno spiritu, cum catholica Ecclesia Christi profitentur, pie amplecti & confiteri, & a fanaticis

BOEMIA.

ticis opinionibus cum uerbi diuini norma pugnantibus, & iudicio ueræ Ecclesiæ damnatis abhorrere. Nam quod, qui sunt sub utraq; & alij, Donatistarum errorem ipsis obijciunt, quod Ecclesiam suis cæcibus tantum definiant, & ministrorum, qui moribus sunt uitiosis, inefficax esse ministerium, doceant: id constanter pernegant: tametsi hos ab officio remoueri, & excommunicari oportere, sentiant. Coniugio nemini interdicit, sed tamen ministerio fungi cælibes castos uolunt, ut commodius ac expeditius Ecclesiæ seruire queant, ac ut auditores, qui elemosynis suis, præpositos alunt, minus onerentur. De cœna Domini sententiam suam in Apologia D. Georgio Marchioni Brandeburgensi exhibita prolixè & piè explicant: ac in priuatis sermonibus, & publicis scriptis ac cantilenis, panem & uinum cœnæ Domini, uerum Christi corpus & sanguinem esse, apertè profitentur: tametsi dissertationem de omnipræsentiâ ab hoc loco planè remouendam esse censent. Iterationem Baptismi olim usurpatam, & communionem paruulorum, ijs, qui sub utraq; sunt, adhuc passim in Boemia usitatam omitunt. Disciplinam honestissimè & seuerissimè regunt. In sacris suis nulla aliâ, quàm populo nota lingua utuntur, ac eam si aliquot linguarum peritos & doctos uiros suis cæcibus præfectos nostre ætate habent: tamen ut à Sophistarum & Monachorum contagijs longissimè abesse uiderentur: paulò ante

ante

ECCLESIAE IN

antè ne literarum quidem & artium liberalium studia coluerunt, ac multis in locis hoc etiam tempore ministri latinæ linguæ planè ignari, sed uita honestissima, & in scripturis diligentissimè exercitati, Ecclesijs eorum præsumunt. Pontificios ritus per se impios uel alioquin ad ædificationem ueræ pietatis & disciplinam inutiles, planè exploserunt, & ad primæ ac Apostolicæ Ecclesiæ simplicitatem et grauitatem totum ordinem concionum, lectionum, precum, canalenarum (quas sanctissimis sententijs, selectissimis uerbis, & elegantissimis numeris compositas, nuper Cæsareæ maiestati publice inscripserunt,) & ceteras ceremonias omnes reformarunt. Etsi autem Fratres isti, per probrum & ignominiam, se VValdenses & Picardos ab aliquibus uocari ostendunt: & nominis Picardorum originem à Iohanne quodam, ex Picardia Galliæ orto, qui Platonicam communionem facultatum & uxorum, in Boëmia inchoarit, eaq; de causa cum suo agmine, per Ciscam deletus sit, extitisse, unus ex fratrum Doctoribus mihi sciscitanti respondit: Tamen collatis historijs, & aliorum eruditorum, cum quibus Pragæ, de Husi negotio, contuli, sermonibus didici, longè antè Husi tempora communionem utriusq; speciei in Boëmia aliquibus in locis usurpatam, & pontificia dogmata, & abusus multos esse improbatos. Cum enim Petrus VValdus Lugdunensis, à quo VValdensium appellationem pri-

mum

BOEMIA.

nim ortam esse, certum est, Tyrannide Pontificia
 Lugduno cum auditoribus suis, pulsus esset: alij in
 vicinam prouinciam Narbonensem, alij in Lombardiam
 ubi frequentes coetus & Scholas suae religionis
 longo tempore habuerunt, alij, ac in his ipse
 VValdus, in Picardiam Galliae, delati sunt, ubi plu-
 res collegas & in his praecipuum Hieronymum in
 Picardia natum, sibi adiunxit, qui Rothomagi,
 Ambiani & in uicinia, amplos coetus symmysta-
 rum collegit. Cum autem per Ludouicum Galliae
 Regem ex Picardia etiam eijcerentur: in Germa-
 nia propè Moguntiam & Francofordiam ad Me-
 num aliquantisper docuerunt. Inde in Boëmiam
 primum profecti sunt, ubi duobus ferè seculis ante
 Hussum doctrine suae semina sparserunt, quae inde
 in Morauiam, Poloniam, Silesiam & huius quoq;
 Balthici litoris regiones, multis ante Hussum annis,
 propagatae sunt.

Postea primum anno 1404. ex Anglia, Iaco-
 bus professione Theologus, & Conradus Canta-
 brigensis, V Viclefi doctrina & libris instructi,
 Pragam uenerunt, qui de illius sententijs publicè in
 Academia disputare crebrius soliti sunt: panis sub-
 stantiam in Eucharistia non mutari. Ritum confir-
 mationis, leuem ceremoniam et in scripturis non tra-
 ditam esse. Confessionem arcanam sacerdoti faciendam,
 ab Innocentio praecipiam, non aded necessariam esse, ut
 ipse definit, ordinatione Episcoporum non fieri sacer-
 dotum.

ECCLESIAE IN

dotem, sed sancta uita testificante eum ex Deo natum esse. Papam esse Antichristum. Prælatos Cæsares, uarios Monachos, uanos Canonicos, & fratres mendicantes, non esse membra Christi sancta, nisi ante mortem, animo saltem deserant acceptam stolidè sectam suam, & Christi sectam liberè induant. Sacerdotibus & Clericis tempore legis gratiæ, non licere prædia & fundos dominio ciuili possidere. Clericis Antichristi & alijs notoriè delinquentibus, bona & eleemosynas Ecclesiæ eripiendas esse, & excommunicationem ea de causa illatam contemni debere. Ad uerum seculare dominium requiri iustitiam dominantis, &c.

Hæc dogmata annis 40. antè, sub patrocínio & tutela Eduardi III. VViclefus in Anglia, & uia uoce, & scriptis Dialogis, quorum libri quatuor adhuc extare dicuntur, acerrimè defenderat, ac, mortuo Eduardo, ex Anglia pulsus, in Boemia aliquamdiu apud Matthiam Parisiensem, cuius de abominatione seu Antichristo liber prolixus citatur, quem eundem esse arbitror, qui sub Iohannis Husi nomine excusus est, latitauit. Unde tandem in Angliam reuersus anno 1387. ex hac uita discessit. Huius igitur VViclefi discipulis Pragam uenientibus, IOHANNES HVSSVS magna cum ingenij, doctrinæ & eloquentiæ admiratione in schola & pro concione docens, & uita seruerè arguens, à populo & clero amabatur. Postea cum in
sacer-

ECCLESIAE

colonia, primum deducta est) atrociora odia, in
 tota Germania & reliqua Europa, aduersus Hus-
 sum, ubiq; inflammata sunt. Et iam Sbinco Romæ
 pontificiam condemnationem dogmatum VViclefi,
 & omnium ea tuentium consecerat: unâ cum in-
 terdicto, ne uspiam alibi, quàm in parochiarum
 templis, populus pro concione Pragæ doceretur.
 Sed Hussus in sacello Bethlehem concionari nihil-
 ominus constanter pergit. Ac Husi paulò post
 Constantiam euocati, & propter confessionem ue-
 ritatis constantem combusti, uices in docendo IA-
 COBELLVS Misnensis subit, qui utriusq;
 speciei communionem publicam Pragæ primus in-
 choauit.

Fouebat Husi partes Sophia regis VVence-
 slai regina, & ciuitates regiæ ferè omnes, ac multi
 proceres Husi doctrinam, Regi non improbatam,
 sequebantur.

Itaq; Sigismundo Cesari, qui quadriennio
 post crematum Hussum, VVenceslao mortuo, suc-
 cessurus erat, inter cætera etiam hos articulos pro-
 ponunt: ut uerbum Dei à sacerdotibus & Leuitis
 legitime uocatis, purè & sincerè ubiq; in regno
 prædicari: & utramq; speciem Sacramenti, iuxta
 Christi institutionem & mandatum à sacerdotibus
 & cæteris Christianis omnibus sine discrimine ex
 æquo sumi: & publica ac manifesta flagitia in
 quolibet hominum statu legitime corrigi: & Sa-
 cerdotes

IN BOEMIA.

cerdotes ac Clericos concionari & docere, non regio more dominari, & ditiones ac prouincias possidere, sineret. Quibus postulatis, cum assentiri Sigismundus nollet, ipse quidem sedecim annos regno caruit. Ordines uerò regni, Pragæ Synodo coacta, supremam inspectionem Ecclesiarum in Boemia & Morauia, quatuor Doctoribus in Academia Pragensi commendant, & regulas Ecclesiasticas, ut nominant, seu statuta, de norma doctrine, de ordine gubernationis Ecclesiæ, de concionibus, de Eucharistia, de bonis Ecclesiasticis, de peccatis mortalibus seuerè coercendis, de moribus Clericorum & pœnis delinquentium &c. uiginti tria conant, quæ Ecclesiarum salutis & tranquillitati in Boemia & Morauia seruirent. Inde bella, continuuum ferè decennium, Pontifice Germaniam in Boemos incitante, secuta sunt: Quæ cum Boemi, Cisca Duce, cuius monumentum Czaslauie uidi, feliciter profligassent, tandem Concilij Basiliensis tempore, ad amicam pacificationem decursum est, in qua, post aliquot annorum tractationem, postremò quatuor illi articuli, quos Sigismundo Cesari propositos fuisse dixi, aliquantulum mitigati sunt, & Boemis concessi, hac tamen conditione, ut in cæteris omnibus religionis Christianæ dogmatis & ritibus, Ecclesiæ Romanæ prorsus se subijcerent, & conformes redderent. Eius pacificationis formulæ Anno 1436. de quinta Iulij, Iglauie in Morauia,

ECCLESIAE IN

solennibus litteris, quas usitatissima in illis regio-
 nibus appellatione Compactata nominant, sancita
 & confirmata est. Huic conciliationi Iohannes
 Rochezana (qui eruditione & autoritate cete-
 ros Husi discipulos facile antribat) & omnes fere
 proceres ac ciuitates, Husi doctrinam proficientes,
 pacis & concordiae studio assensi sunt. Pauci alij,
 & in his Taboritae, quos V Valdensium doctrinam
 amplexos fuisse historiae testantur, cum tetros Mis-
 sarum abusus, & sacrificia pro uiuis & mortuis,
 Inuocationem diuorum, cultus statuarum, idolatri-
 cum cultum panis circumgestati, & alias supersti-
 tiones pontificias plane auersarentur, post longi
 temporis disceptationes, tandem se a pontificijs, &
 Rochezanae auditoribus, pontifici coniunctis, quos
S V B V T R A Q V E hodie nominant, pror-
 sus separarunt, & electis ex suo coetu Ecclesiae
 ministris, proprias congregationes instituerunt,
 quae inter uarias persecutiones & erumnas multi-
 plices, huc usq; in Morauia, Boemia, Polonia &
 alibi diuinitus conseruatae sunt, & V Valdensium
 ac Picardorum nomine ab aduersarijs passim tra-
 ducuntur. Inte Pontificios etiam & Husi seu po-
 tius Rochezanae sectatores Boemos, cum pontificie
 reconciliatos, male facta gratia nequidquam coisse
 & saepe rescissa est: praesertim cum Iohannes Capi-
 stranus (quem Chalcondyles historicus, Pragam ad
 Boemos Apollinem colentes missum esse refert, ut eos
radre-

ad religionem Iesu transferret) à pontifice in Boë-
miam & Vngariam ablegatus, articulum de com-
munionem utriusq; speciei, à Synodo Basiliensi con-
cessum, publicis concionibus impugnaret, cui ue-
hementissimè Rochezana restitit: & postea titu-
lum Regis Boëmiæ, Georgio Pogebradio adem-
ptum, pontifex, Matthiæ Huniadi conferret. Nunc
etiam, qui SVB VTRAQVE celebrant,
etsi omnia ferè pontificia in cæteris articulis reti-
nent, tamen iugo dominationis pontificiæ excusso,
ex senatus Ecclesiastici PRAGAE olim instituti
authoritate, potissimum pendent & reguntur.

Hæc de Ecclesiarum Græciæ, Asiæ, Vngariæ
& Boëmiæ conditione, præfari hoc loco, CHR O-
NICI lectioni, quam usq; ad Augustum & nati
Christi tempora deduximus, uolui. Nam ea de
caussa præcipuè scribi & extare CHRONI-
CA Deus uoluit, ut ubi & qualis semper fuerit
in mundo Ecclesia, sciremus. Quod autem uetus
Poëta inquit: Floriferis ut apes in salibus omnia
libant, Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
Aurea perpetua semper dignissima uita: Id alibi
dixi ad hunc quoque libellum CHRONICI
Carionis Philippicum rectissimè accommodari, in
quo uertices omnium Historiæ uirtutum decerpit,
nec res gestas in Ecclesia & Imperijs solummodo
nudè narrat: sed sapientissimè accommodat exem-
pla ad regulas, & grauissimis Noëmatis ac Gno-
mis

ECCLES. IN BOEMIA.

mis & Epiphonematis ubiq; intertextis, usum & applicationem historiarum ad omnia Republicæ consilia & actiones rectè gerendas demonstrat. Ut igitur hætenus in priore Chronici parte, ita deinceps etiam, fontes primos & loca authorum, ex quibus historiæ ac Gnomæ omnes depromptæ sunt, fideliter ostendam. Et Ecclesiæ imprimis Christianæ historiæ, & dogmatum controuersias, ac earum dijudicationes, diligenter Deo iuuante explicabo. Quem ardentibus uotis precor, ut Ecclesiæ sibi æternam, uoce Euangelij, in his regionibus & toto terrarum orbe, immensa bonitate colligat, & ueræ de Christo doctrinæ, & optimarum artium, historiarum ac linguarum studia Ecclesiæ necessaria, in hac Sarepta seruet, & nos singulos doceat, gubernet & regat, ut Christo grati, & Ecclesiæ Dei ac Republicæ, & animabus nostris salutaria discamus & doceamus.

DIXI.

Engineering Scan Reference Chart, TEX3 Serial No.

C1 B1 A1 C2 B2 A2 B5 A5 20 18 17 16 15 14 13 12 11

306

05 16 000

45 50 46 43

10 09 03 02 01
UR Rostock

C7 B7 A7 C8 B8 A8 C9 B9
the scale towards the

ECCLESIAE IN

literarum quidem & artium liberalium stude-
runt, ac multis in locis hoc etiam tempore
tine linguae planè ignari, sed uita hone-
r in scripturis diligentissimè exercitati,
um praesunt. Pontificios ritus per se
loquim ad edificationem uerae pietatis
inutiles, planè exploserunt, & ad
olicae Ecclesiae simplicitatem et gra-
dinem concionum, lectionum, pre-
(quas sanctissimis sententijs, se-
& elegantissimis numeris com-
rea maiestati publice inscripse-
remonias omnes reformarunt.
Et) i, per probrum & ignomi-
& Picardos ab aliquibus uo-
inis Picardorum originem
Picardia Galliae orto, qui
facultatum & uxorum,
de causa cum suo agmi-
extitisse, unus ex fra-
anti respondit: Tamen
ruditorum, cum qui-
contuli, sermonibus
ra communionem
ibus in locis usur-
& abusus multos
V Valdis Lug-
llationem pri-
mum